

Kirkkohallituksen yleiskirje nro 13/2017

13.9.2017

UUODEN 2018 TALOUSARVION VALMISTELUN PERUSTEITA

Talouden nykytila

Talouden kehitys Suomessa on ollut alavireistä vuodesta 2009 alkaen, mutta kansantalouden tuotanto alkoi kasvaa vuonna 2015 ja kuluvana vuonna tuotannon kasvu on ollut enimmillään noin kolme prosenttia.

Vuonna 2016 seurakuntien talous heikkeni hieman edellisvuodesta, mutta parani pidemmän aikavälin tarkastelussa. Vuosikatetta seurakunnille kertyi yhteensä lähes 120 miljoonaa euroa. Viimeisen viiden vuoden keskimääräinen vuosikate on ollut 105 miljoonaa euroa. Toimintatuotot kasvoivat ja toimintakulut vähenivät, jonka seurauksena toimintaan käytettiin 34 miljoonaa euroa vähemmän verotuloja. Verotulot vähenivät 18 miljoonaa euroa. Työnantajamaksut alenivat vuodeksi 2017 ja lomarahosta jätettiin maksamatta 30 prosenttia.

Kirkollisveron tilityksissä (vuoden 2016 rahanarvossa) saavutettiin korkein lukema vuonna 2009. Siitä lähtien vuoteen 2016 mennessä kirkollisverojen määrä on laskenut noin seitsemän prosenttia, eli keskimäärin yksi prosentti vuodessa.

Vuonna 2016 seurakunnille tilitettiin kirkollis- ja yhteisöverotuloja ja valtionrahoitusta yhteensä 1015 miljoonaa euroa. Summa oli 1,4 prosenttia vähemmän kuin kirkollis- ja yhteisöverojen määrä vuonna 2015. Yhteisöveroja ei enää verovuodelta 2016 kertynyt seurakunnille, mutta aikaisemmilta verovuosilta niitä tilitettiin 18 miljoonaa euroa.

Vuodeksi 2017 kirkollisverotulojen ennustettiin alenevan noin kolme prosenttia. Alkuvuoden tilitysten perusteella verokertymän voi vähentyä jopa yli viisi prosenttia. Oletettua suurempia vähentymisen johtuu pääasiassa siitä, että veronkevennysten vaikutukset veronsaajille ovat olleet ennakoitua voimakkaammat, eikä talouden piristymisen ole ainakaan vielä vaikuttanut verotilityksiin. Yhteisöveroja tilitetään vielä vuonna 2017 yhteensä noin 3 miljoonaa euroa – tilitykset päättyvät kokonaan lokakuussa. Valtionrahoituksen määrä pysyi entisellään.

Ennusteita vuodelle 2018

Suomen talous supistui vuosina 2011–2014. Vuonna 2015 kasvua oli 0,2 prosenttia, vuonna 2016 1,9 % ja vuodelle 2017 ennustetaan lähes kolmen prosentin kasvua. Ennusteet talouden kasvusta ovat kohonneet keväällä annetuista. Vuodeksi 2018 tuotannon kasvu hieman pieneni ja sen odotetaan olevan lähellä kahta prosenttia. Useiden ekonomistien arvioiden mukaan nyt käynnissä oleva kasvu olisi pysyvä ottila ainakin lähivuosina.

Inflaatio on ollut viime vuosina noin yksi prosentti ja sen arvioidaan kohoavan noin 1,5 prosenttiin, joten kuluttajahintojen nousu tulee olemaan edelleen vähäistä. Palkkasumma kasvoi alkuvuonna 2017 noin kaksi prosenttia, ja vuonna 2018 kasvu voi ylittää kolmeen prosenttiin. Vuonna 2017 palkkasumma kasvattaa yksityinen sektorin voimakas kasvu samalla kun julkisen sektorin palkkasumma alenee. Vuodelle 2018 on odotettavissa palkankorotuksia myös julkiselle sektorille. Julkissektorin lomarahoja leikataan edelleen 30 prosenttia. Työttömyysasteen ennustetaan alenevan ja työllisyyden kasvavan.

Sakastissa julkaistaan talousennusteiden yhdistelmätaulukkoa, jota päivitetään sitä mukaa kun uusia ennusteita julkaistaan (sakasti.evl.fi/ennusteita).

Kirkollisvero ja jäsenmäärän kehitys

Kirkollisveron määrään vaikuttavat talouden yleisen kehityksen lisäksi veroperustemuutokset, kirkollisveroprosentin suurus ja seurakunnan jäsenten ansiotulojen määrä.

Valtion talousarvioesityksen mukaan ansiotulojen verotukseen on tulossa joitakin maltillisia veronkevennyksiä. Verokevennysten vaikutus verotuloihin on alle yksi prosentti.

Mikäli veroperustemuutosten vaikutus jää vähäiseksi, seurakuntien jäsenistön määrän muutos pysyy nykyisellä tasolla ja ansiotulot kasvavat, on mahdollista, että vuonna 2018 kirkollisveroja tilitettäisiin enemmän kuin kuluvana vuonna. Alueelliset erot ansiotulojen määrässä ja kehityksessä saattavat kuitenkin olla suuria.

Seurakuntien jäsenmäärän aleneminen on pysynyt jokseenkin samalla tasolla kuin viime vuosina keskimäärin. Seurakunnissa on edelleen tärkeää jatkuvasti seurata jäsenmäärän kehittymistä ja tehdä omia ennusteita. Talouden näkökulmasta kokonaisjäsenmäärän lisäksi on oleellista seurata kirkollisveroa maksavan eli ansiotyössä olevan jäsenistön määrän kehitystä.

Seurakunnat voivat arvioida kirkollisveron kehitystä selvittämällä jäsentensä ansiotuloja ja maksettuja veroja esimerkiksi eri ikä- ja tuloluokissa. Verohallinnon tilastotietokannasta (vero2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Vero/) voi poimia oman seurakunnan jäsenten ansiotulo- ja verotiedot eri luokitteluilla. Palvelussa on tällä hetkellä tiedot verovuosilta 2014 ja 2015. Verovuoden 2016 tiedot ilmestyvät tietokantaan joulukuun alkupäiviin mennessä. Seurakunta voi analysoida ja ennustaa kirkollisverotuoton kehitystä esimerkiksi ansiotulojen ja jäsenmäärän muutoksen perusteella.

Seurakuntatalous voi edelleenkin tilata Kuntaliitosta Tuija Valkeiselta, Benjamin Strandbergilta tai Jukka Hakolalta (sähköpostitse etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi) kuntakohtaisen ennustekehikon, jota voi käyttää tukena oman seurakunnan kirkollisveron ennustamiseen. Verotuloennustekehikon hinta on 223,20 euroa (sis. alv).

Valtionrahoitus

Laki valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin tuli voimaan vuoden 2016 alussa, ja samalla luovuttiin seurakuntien yhteisövero-osuudesta. Lain mukaan seurakunnille lailla annettuja yhteiskunnallisia tehtäviä korvataan valtion talousarviosta maksettavalla rahoituksella. Korvattavia tehtäviä ovat hautausiimi, väestökirjanpito- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpito.

Hallituksen talousarvioehdotuksessa vuodeksi 2018 evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin on varattu 114 miljoonan euron määräraha. Rahoitus maksetaan Kirkon keskusrahastolle. Rahoituslakiin on kirjattu, että valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain kuluttajahintaindeksin mukaisesti. Indeksikorotus on kuitenkin toistaiseksi jäädytetty.

Keskusrahaston saaman valtionrahoituksen jakotapaan ei ole suunnitteilla muutosta. 114 miljoonan euron valtionrahoituksesta 107 miljoonaa euroa jaetaan seurakunnille euroa/kunnan asukas -jakoperusteen mukaan, viisi miljoonaa euroa myönnetään seurakunnille avustuksina kulttuurihistoriallisten rakennusten korjaushankkeisiin ja kaksi miljoonaa euroa käytetään Kirjurin ylläpito- ja kehitystyöhön. Lopullisen päätöksen asiasta tekee kirkolliskokous marraskuussa.

Yleiskirjeen liitteenä on taulukko seurakuntatalouksille tilitettävistä rahasummista. Maksut toteutuvat taulukon mukaisesti, mikäli kirkolliskokous marraskuussa hyväksyy kirkkohallituksen esityksen. Tilitys tapahtuu kuukausittain 12 erässä.

Rahoituslain neljännessä pykälässä säädetään, että Kirkon keskusrahaston tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle sen määräämät, laissa tarkoitettujen tehtävien kustannusten seurantaan varten tarvittavat tiedot. Kirkon keskusrahasto käyttää toimittamiseen seurakuntien taloustilastoista johdettuja yhteenlaskettuja kustannustietoja. Seurakunnissa tulee edelleen tarkasti noudattaa kirkkohallituksen ohjetta kustannusten kohdentamisesta kirjanpidossa.

Valtionrahoitus merkitään talousarvioon ja kirjataan seurakunnan kirjanpidossa toimintakatteen jälkeen tilille 511000 Valtionrahoitus.

Yhteisöveron tilitykset päättyvät 2017

Tuloverolaista ja verontilityslaista on vuoden 2016 alusta lukien poistettu maininnat seurakunnille tilitettävästä yhteisöveron tuotto-osuudesta. Viimeinen erä aikaisemmilta verovuosilta kertyneistä yhteisöveroista tilitetään seurakunnille lokakuussa 2017.

Kirkon keskusrahastomaksu

Laskennallisen kirkollisveron perusteella määräytyvän Kirkon keskusrahaston perusmaksun suuruudeksi esitetään 7,5 prosenttia, eli maksu pysyisi nykyisellään.

Seurakunnan laskennallinen kirkollisvero lasketaan jakamalla seurakunnan verovuoden 2016 kirkollisverotuotto seurakunnan kirkollisveroprosentilla. Seurakuntakohtaiset verovuoden 2016 kirkollisverotuoton ennakkotiedot ovat nähtävissä Verosaajien internet-palvelussa kohdassa Tilastot/Tietoja maksuunpanonmukaisesta tilityksestä verovuosi 2016 (veronsaajat.vero.fi). Lopullinen tieto julkaistaan verotuksen valmistuttua lokakuun lopussa.

Eläkerahastomaksu

Kirkollisveron perusteella määräytyvä eläkerahastomaksu esitetään korotettavaksi yhdellä prosenttiyksiköllä 5 prosenttiin. Vuoden 2018 maksun perusteena käytettävä seurakunnan verovuoden 2016 kirkollisvero vahvistetaan lokakuun lopussa. Kirkollisveron ennakkotieto, jota voidaan käyttää eläkerahastomaksun arvioimiseksi talousarviossa, on Veronsaajien internet-palvelussa (ks. edellä Kirkon keskusrahastomaksu). Samaan aikaan työnantajan eläkemaksua esitetään alennettavaksi 1,8 prosenttiyksiköllä (ks. jäljempänä Henkilösivukulut). Molemmat maksut päätetään kirkolliskokouksessa marraskuussa.

Verotuskustannukset

Seurakuntataloudet maksavat verotuskustannuksina Verohallinnosta annetun lain 30 §:n perusteella 3,4 prosenttia Verohallinnon toimintamenoista. Valtion vuoden 2018 talousarvioesityksessä Verohallinnon toimintamenot alenevat noin yhdeksällä prosentilla. Tämän perusteella seurakuntien osuus verotuskustannuksista alenee ja olisi yhteensä noin 13,5 miljoonaa euroa.

Palkkakulut

Kirkon nykyinen virka- ja työehtosopimus on voimassa 31.1.2018 saakka ja se toteuttaa työmarkkinakeskusjärjestöjen vuonna 2016 neuvottelemaa kilpailukyky sopimusta eikä palkkoihin ole tullut tämän vuoden helmikuun jälkeen korotuksia. Julkisen sektorin (valtion, kunnan, kirkon, Kelan, Kevan ja Suomen Pankin) lomarahoja vähennetään edelleen 30 prosentilla. Vähennys koskee vuosina 2017–2019 päättyvien lomanmääräytymisvuosien aikana ansaittuihin vuosilomiin liittyviä lomarahoja. Vuoden 2018 palkkoja budjetoitaessa tulee jälleen ottaa huomioon, että lomarahosta jätetään 30 prosenttia maksamatta.

Talouden kasvaessa syntyy paine palkankorotuksiin. Neuvotteluratkaisut uusista sopimuksista saadaan todennäköisesti vuoden loppupuolella. Mikäli talouden kasvun pysyy nykyisellä tasolla ja kasvu jatkuu myös tulevina vuosina, on talousarviossa varauduttava maltillisiin noin 0,5–1 prosentin suuruisiin palkankorotuksiin.

Henkilösivukulut

Seurakuntien työnantajan eläkemaksu esitetään alennettavaksi 1,8 prosenttiyksiköllä 21,8 prosenttiin (kiky-sopimuksen alennus huomioituna). Kilpailukyky sopimuksen mukaan työnantajan eläkemaksu vuodeksi 2019 alenee 0,4 prosenttiyksiköllä ja edelleen 0,4 prosenttiyksiköllä vuodeksi 2020.

Muun muassa Kuntaliitto ja Elinkeinoelämän keskusliitto ovat julkaisseet arvionsa työnantajan sairausvakuutus- ja työttömyysvakuutusmaksuista. Vuonna 2018 työnantajan sairausvakuutus maksu alenisi 0,98 prosenttiin (1,08 % vuonna 2017) ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksu olisi palkkasummarajaan (2 059 500 euroa vuonna 2017) saakka 0,7 ja ylittävistä osasta 2,75 prosenttia (0,8 % ja 3,3 % vuonna 2017). Muut työnantajamaksut ovat keskimäärin noin 0,7 prosenttia. Henkilösivukulut olisivat yhteensä noin 26 %.

Kiinteistöjen ylläpitokulut

Kiinteistöjen ylläpidon kustannukset ovat viime vuosina kasvaneet alle kaksi prosenttia vuodessa. Viime vuodesta alkaen kevyen polttoöljyn hinta on noussut voimakkaasi. Viimeisimmän tilaston mukaan lämmityksen kustannukset ovat nousseet noin kuusi ja käyttösähkö noin viisi prosenttia. Vaikka inflaatio pysyttelee alhaisella tasolla, kohonneen öljynhinnan vuoksi kiinteistöjen ylläpitokulujen odotetaan kasvavan noin kahden prosentin verran.

Talousarvioavustusten tilittämistä lähetysjärjestöille

Kirkkohallitus pitää yllä jatkuvaa vuoropuhelua kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun kanssa. Järjestöjen talousjohtajilla on keväällä 2015 käydyn neuvottelun perusteella toiveena, että seurakunnat ilmoittaisivat järjestöille kohdennetut avustukset heti sen jälkeen, kun niistä on tehty päätökset. Näin toimittaessa järjestöjen taloussuunnittelu olisi varmemmalla pohjalla. Tätä järjestöjen toivetta tukisi parhaiten käytäntö, jossa seurakunta jo budjetoituvaiheessa päättäisi avustusmäärärahan jakamisesta järjestöjen kesken. Avustusmäärärahojen jaosta on suositus Sakastissa: sakasti.evl.fi/maarahajako.

Muuta huomioon otettavaa

Julkisyhteisöjen taloudenhoidon perustana on talouden tasapaino. Käytännössä talous on aina yli- tai alijäämäinen, mutta pitkällä aikavälillä sen tulee olla keskimäärin tasapainossa. Talouden suunnittelussa tulee ottaa huomioon seurakunnan talouden nykytilan yli- tai alijäämäisyys. Talouden tasapainon mittarina suositellaan käytettäväksi vuosikatteen määrän suhdetta tulevien investointien ja lainanlyhennysten vuosikeskiarvoon. Jotta seurakunnan vuosikatteen riittävyttä voidaan arvioida, on tulevista peruskorjaus- ja uusinestoinneista sekä lainanlyhennyksistä syytä tehdä vähintään viiden vuoden päähän ulottuva arviolaskelma.

Seurakuntatalouksissa tulisi tarkistaa, antaako tase oikeaa tietoa edellisten tilikausien ylijäämistä, rahastoista ja varauksista. Taseen vastaavaa-puolen rahoitusarvopapereiden, rahojen ja pankkisaamisten sekä muun helposti rahaksi muutettavan omaisuuden raha-arvon tulee olla suurempi kuin vastattavaa-puolella olevien oman pääoman, yleiskatteisten rahastojen, ylijäämien ja varausten yhteismäärä. Jos määrissä on merkittävä epäsuhta, tulee asia korjata.

Seurakunnassa, jossa uhkana on alijäämäinen talousarvio vuodelle 2018 tai jossa vuosikate ei riitä kattamaan vastaisia investointeja ja lainanlyhennyksiä, on talouden tasapainottamiseksi laadittava vähintään kolme tulevaa vuotta kattava suunnitelma.

Seurakunnan voidaan katsoa olevan taloudellisessa kriisissä, jos vuosikate on ollut kahtena perättäisenä vuotena negatiivinen. Tilannetta heikentää huomattavasti taseeseen kertynyt alijäämä. Rahavarojen riittävyttä tulee myös tarkkailla; jos rahavarojen riittävyys on alle 60 päivää, tulee tilanne pyrkiä korjaamaan parempaan suuntaan. Velan määrä seurakunnissa on suhteellisen pieni. On kuitenkin joukko seurakuntia, joissa suhteellinen velkaantuminen on yli 50 prosenttia, mikä on eräs kriisikunnan tunnusmerkistön raja-arvoista. Tunnusluku kuvaa velan määrän

suhdetta toiminta- ja verotuottoihin. Suhteellinen velkaantuminen -tunnusluvun kehitystä tulee seurata säännöllisesti.

Jos seurakunta on taloudellisessa kriisissä, on talouden tasapainotustoimenpiteisiin ryhdyttävä välittömästi. Seurakunnan virkamiesjohdon (kirkkoherra ja talouspäällikkö) on käytävä avointa ja rakentavaa keskustelua sekä luottamushenkilöiden että työntekijöiden kanssa keinoista saada seurakunnan talous tasapainoon. Talouden tervehdyttämiskeinoiksi suositellaan sekä kiinteistöjen määrän vähentämistä ja käyttökustannusten karsimista että henkilöstökulujen määrän vähentämiseen liittyviä ratkaisuja. Osa-aikaistuksia ja vapaaehtoisten osallistumista tulee myös pitää vaihtoehtoina. Henkilöstön vähentämiseksi voidaan hyödyntää tilanteita, joissa virka tai työsuhde tulee avoimeksi. Samalla tilannetta voidaan hyödyntää jäljelle jäävän henkilöstön tehtävänkuvien ja työajankäytön uudelleen arviointiin ja laajentamiseen. Elleivät edellä mainitut keinot riitä, on turvauduttava henkilöstön lomautuksiin – ja aivan viimeisenä keinona irtisanomisiin.

Yksi tapa vahvistaa seurakunnan taloutta on kirkollisveroprosentin korottaminen. Korottamisen toiminnalliset ja taloudelliset perusteet tulee analysoida huolellisesti, ja ne on syytä esittää mahdollisimman avoimesti päättäjien lisäksi myös seurakuntalaisille. Hallinnossa kannattaa ensin päättää talouden linjauksista ja tiedottaa niistä, ja vasta sen jälkeen tehdä varsinaiset kirkollisvero- ja talousarvioesitykset. Mitä aikaisemmin ja perusteellisemmin asiasta tiedotetaan, sitä paremmat mahdollisuudet on sitouttaa jäsenet osallistumaan seurakunnan toiminnan rahoittamiseen.

Tiedusteluihin vastaa taloussuunnittelupäällikkö Pasi Perander, sähköposti [etunimi.sukunimi\(a\)evl.fi](mailto:etunimi.sukunimi(a)evl.fi) tai puhelin 050 349 6902.

KIRKKOHALLITUS

Jukka Keskitalo

Pirjo Pihlaja

ISSN 1797-0326